

كۆمپانیا نەوتیە چینیەكان لە عێراق 2008 بۆ 2021

15-09-2021

نووسەرەكان

مەحمود بابان

كورتە : یراق كار بۆ بەرھەمھێنانی رۆژانە 8 ملیۆن بەرمیل نەوت لە چەند سالی داھاتوودا دەكات، یەكێك لە وڵاتانە دەیەوێت بەشداریی كارای لە و پەرەپێدانەدا ھەبێت و وەبەرھێنانی تیدا ئەنجامداو وڵاتی چین، چونكە چین ئەو وڵاتە دەتوانێت بۆشایی كۆمپانیاكانی دیکە بەكڕینەوھێ پشكەكانیان و وەرگرتنی گریبەستی نوێ لە سێكتەری نەوتی عێراقدا پڕ بكاتەوھ

رېپورت-3 كۇمپانىا نەوتىيە چىنيەكان لە عىراق 2008 بۇ 2021

عىراق كار بۇ بەرھەمھىننى رۇۋانەي 8 مىليۇن بەرمىل نەوت لە چەند سالى داھاتوودا دەكات، بەكك لە وۇلتانەي دەپەۋىت بەشدارىي كارى لە و پەرەپىدانەدا ھەبىت و ۋەبەرھىننى تىدا نەجمداۋە وۇلتى چىن، چۈنكە چىن نەو وۇلتانەي دەتوانىت بۇشايى كۇمپانىاكانى دىكە بەكپنەۋەي پىشكەكانىان و ۋەرگرتنى گرىبەستى نۆي لە سىكتەرى نەوتى عىراقدا پى بكانتەۋە، دواپەمىننىان نەمۇنەش گرىبەستى ھەلگەندى ^[1] 150 بىرى نەوتى نۆپىە لە كىلگەي بوزورگان لە باشوورى رۇۋانەلتى پارىزگاي مىسان.

لەراستىدا كىشانەۋەي كۇمپانىا گەرەكانى سىكتەرى نەوت لە عىراق و كپىنى پىشكەكانىان لە لاپەن كۇمپانىاكانى ۋەزارەتى نەوتەۋە لەوانەيە بىتتە ھۇي دابەزىنى بەرھەمھىننى نەوت لە كىلگە نەوتىيەكاندا، چۈنكە عىراق نەو تۋانا دارايىەي لە بەردەستدا نىيە بۇ كپىنى تەكنەلۇزىي نۆي بەھۇي قەيرانى دارايىەۋە. لەكاتىكدا ۋەزىرى نەوت پلانى بەرھەمھىننى رۇۋانەي 7 مىليۇن بەرمىل نەوتى زىادكرد بۇ 8 مىليۇن بەرمىل نەوت لە چەند سالى داھاتوودا زىادكرد، ئا لىزەداپە چىن بەھۇي تۋاناي تەكنەلۇزىي و دەستى كارى ھەرزان و پىۋىستى دابىنكردنى سەرچاۋەي ۋەزى خۇي تۋانويەتتى رۇل و شوپىن پىي خۇي لە پىشەسازى بەرھەمھىننىان و پەرەپىدانى كىلگە نەوتى و گازىيەكان عىراقدا لە ئىستا و داھاتوودا جىگىر و قايمتر بكات.

مىزۋى كۇمپانىا چىنيەكان لە پىشەسازى نەوتى عىراق

لە دوو دەپەي رابردوو، كۇمپانىاكانى چىن بە ۋەرگرتنى گرىبەستى كاركردن لە كىلگە نەوتىيەكان و كپىنەۋەي پىشكى كۇمپانىاكانى دىكە بە قەبارەي زياتر لە ۱۰ مىليار دۇلار لە پەرەپىدان و بەرھەمھىننى نەوت لە عىراقدا بەشدارىيان كردوو ^[2].

كۇمپانىا نەوتىيەكانى چىن لە كۇي ھەوت كىلگە نەوتى سەرەكى عىراق كار لە پىنج كىلگە نەوتى دەكەن، كە دواپەمىننىان كىلگە نەوتى مەجنون بە دوورى 60 كىلومەتر لە باكورى رۇۋانەي پارىزگاي بەسەرە بەككە لە گەرەترىن كىلگە نەوتىيەكانى جىھان و لە سالى 1975 ۋە دۇزراۋەتەۋە كە خاۋەنى 13 مىليار بەرمىل نەوتى بەدەكە و پىشىبىنى دەكرىت بەدەكى نەوتى كىلگە نەوتى مەجنون 38 مىليۇن بەرمىل نەوت بىت.

لە نىۋان سالىنى 2003 بۇ 2007 كۇمپانىا چىنيەكان خرابوونە دەرەۋەي نەو كۇمپانىيانەي كە لە بنىاننەۋەي عىراقدا بەشداربوون، لەكاتىكدا كۇمپانىا نەمىكى و رۇۋانەيەكان كارىان لە زۇرەي پىرۇۋەكان دەكرد. ھەلبەت توندوتىزىيەكانى دواي 2005ى عىراق و دواكەتتى باساي نەوت و گازى عىراق ھۇكارىكى دىكەي دواكەتتى بەشدارىي كۇمپانىا چىنيەكان لە كەرتى نەوتى عىراق بوو. لە لاپەكى دىكەۋە ھەولى چىنيەكان بۇ ئامادەپىيان لە عىراق دەگەرپتەۋە بۇ بەشدارىي نەو وۇلتانە لە پەيماننامەي نىۋەدولەتى عىراق، كە تىيدا ھارىكارى بە بەھاي 5.6 مىليۇن دۇلار پىشكەش بە كەرتى تەندروستى و پەرورەدە كرد لە قەررەكانى سەر عىراق بە بەھاي ۸.۵ مىليار دۇلار خۇشبوو ^[3].

ھاۋانھەنگى و پەپەۋەندى دووقۇلى عىراق و چىن لە رووي ۋەزەۋە مىزۋوبەكى دىرپنى ھەپە و دەگەرپتەۋە بۇ سالى ۱۹۸۱ كاتىك دامەزراۋەي بىناسازى و نەندازىارى نەوتى جىن ۋەك بەشپىك لە كۇمپانىياي نەوتى نىشتمانى چىن دەستى بەكاركردن كرد لە كىلگە نەوتىيەكانى عىراق. دواي نىكەي بەك دەپە عىراق بوۋە ناۋچەپەكى گىرنگ لە لاى كۇمپانىياي نەوتى نىشتمانى چىن. بەشدارىي كۇمپانىياي CNPC كە گەرەتتىن كۇمپانىياي ھكۈمەتى چىن لە بوارى نەوت و گاز گرىبەستىكى نەوتى بەشپەۋەي PSC (رىككەۋەتتى ھاۋبەشى بەرھەمھىننىان) لەگەل سەدام ھسىن ۋازووكرد، بەلام بەھۇي سزا خستتە سەر عىراق لە لاپەن رىكخراۋى نەتەۋەپەگىرتوۋەكان و داگىركردنى عىراق لە لاپەن ئەمىرىكاۋە پىرۇۋەكان دواكەت.

دواي نىكەي بەك دەپە عىراق بوۋە ناۋچەپەك كە كۇمپانىياي نىشتمانىي نەوتى چىن باپەخىكى زۇرىان پىدەدا. كۇمپانىياي CNPC، گەرەترىن كۇمپانىياي ھكۈمەتى چىنە لە بوارى نەوت و گازدا، گرىبەستىكى ھاۋبەشى بەرھەمھىننىان لەگەل سەدام ھسىن ۋازووكرد، بەلام سزاكانى كۇمپانىياي نىۋەدولەتى و ھىرشى ھاۋبەپىمانان بە سەرۋەكەپتەي ئەمىرىكا بۇ سەر عىراق ۋاپىكرد پىرۇۋەكان دواكەون.

بەپىي مالىپەرى فەرمى كۇمپانىياي نىشتمانىي نەوتى چىن (CNPC)، لە سالى ۱۹۹۷ لەگەل عىراق لە گىفتوگۇ دان بۇ كاركردن لە كىلگە نەوتىيەكانى عىراق. كۇمپانىيا نەوتىيەكانى چىن لە كۇي ھەوت كىلگە نەوتى سەرەكى عىراق كار لە پىنج كىلگەيان دەكەن، كە دواپىننىان كىلگەي مەجنون بە ھەبوونى ۱۳ مىليار بەرمىل نەوتى بەدەكى سەلمىنراۋ و ۳۸ مىليار بەرمىل نەوتى مەزەندەكراۋ ^[4].

سەرەتاي دەستبەكاربوونەوھى كۆمپانىيى نەوتى نىشىتمانى چىن NOC دەگەپتەوھە بۇ سالانى ۲۰۰۸ ۋە ۲۰۱۰، كاتىك چەند گىرىبەستىكى دابىنكىردى خىزمەتگوزارى ۋە ۋەك كۆمپانىيى ھاوبەش لە پەرەپىدانى كىلگە نەوتىيەكان ۋەرگرت.

ھۆكاری گىرىبىپىدان ۋە سەرگەوتنى چىن لە پىشەسازى نەوتى عىراق

ھۆكاریكى سەرگەوتنى سەرگەوتنى بەجىنگ لەم گىرىبەستەدا، بۇ مىكانىزمى ۋەرگرتنى حەقدەست لەبەرامبەر بەرھەمھىنان ھەر بەرمىلىك نەوت دەگەپتەوھە. لە گىرىبەستەكەدا ھەقدەست نەبەستراوھتەوھە بە نىخى نەوت لە كاتى بەرھەمھىناندا، بەلكۇ دوو مىكانىزمى بۇ دىيارىكراوھە: يەكەمىيان ۋەرگرتنى حەقدەست بە نىخى ھاوبەشى فرۇشتىنى نەوت لە ۱۸ مانگدا ۋە ئەوھى دىكەيان نىخى فرۇشتىنى ھەر بەرمىلىك نەوتى بەرھەمھاتوھە لە ۱ مانگى پىشتىردا، ئەمەش داھاتىكى زىاتر لە رووى دارايىيەوھە بە كۆمپانىيى چىنەكە دەدات. جىا لەمە بۇ ماوھى پىنج سال داشكاندن بە رىژەى ۱۰% لە نىخى ئەو نەوتەى لە عىراق بەرھەمى ھىناوھە بۇ چىن دەكرىت.

ھۆكاریكى دىكەى گىرىبىپىدان ۋە بەرھىنانى چىن لە كەرتى نەوتى عىراق بۇ ئەوھە دەگەپتەوھە كە ئاستى ھاردەى نەوتى عىراق لەلایەن چىنەوھە بە خىزايىيەكى بەرچاۋ بەرزەبىتەوھە، بەجۇرىك چاۋەرىدەكرىت لە داھاتوودا بەجىنگ بىتە بەكەم كىرارى نەوتى عىراق. لە ۲۰۱۹، عىراق سىيەم گەورەترىن ھەناردەكارى نەوت بووھە بۇ چىن، ۋە بە رىژەى ۹% ياخود ۷.۲۳ مىليۇن بەرمىل نەوت بەشدارىيى ھەناردەكرىدى نەوتى كىردوھە بۇ چىن.

كۆمپانىيى چىنەكەكان لە كەرتى ۋەزەدا تاوھەكو دىت پىگەى خۇيان قايم دەكەن ۋە رۇژى ۲۳ نىسان ۲۰۲۱ كۆمپانىيى ئىكسۇن مۇبىل فرۇشتىنى پىشكەكانى بە ھەردوو كۆمپانىيى ھاوبەشى چىنى لە كىلگەى نەوتى رۇژئاۋاي قۇرئە ۱- (CNPC ۋە Petro China) لە نووسراۋى فەرمىدا بۇ حكومەتى عىراق پىشتىراستكىردوھەتەوھە [5]. پروانە خىشتەى ژمارە ۱ لە خواروھە لەبارەى كاركرىدى كۆمپانىيى چىنەكەكان لە عىراق لە ۲۰۰۸ تاوھەكو ۲۰۲۱.

لەمانگى نىسان ئەمسالىش كۆمپانىيى نەوتى چىن (Sinopec) گىرىبەستى پەرەپىدانى كىلگەى گازى مەنسورىيەى لە سنوورى ئىران ۋەرگرت، كە بەپى گىرىبەستە ۲۵ سالىيەكە تواناى بەرھەمھىنانى گاز بەرزەكرىتەوھە بۇ ۳۰۰ مىليۇن پىن سىجا لە رۇژىكدا [6].

بەم دوايىيەش گىرىبەستى ۷ مىليار دۇلارى پالوگەى فاۋ [7] درا بە كۆمپانىيى چىنەكەكان، كە حكومەتى چىن خۇى پالپىشتى دارايى كارەكانى ئەو پالوگەبە دەكات، ھەروھە كۆمپانىيى چىنەكەكان ۋەك كۆمپانىيى سەرگەكى ياخود لاوھكى لە زىاتر لە ۱۵ كىلگەى نەوتى لەباشوورى عىراق كار دەكەن ۋە عىراق ۷۸ كىلگەى نەوتى ھەبە كە چىن دەبەوئىت پەرەى پىدات.

لە كۇتايدا ھاتنى كۆمپانىيى نەوتىيەكانى چىن بۇ عىراق ۋە بەشدارىكرىدى كاراى لە سىكتەرى پىشەسازى نەوت ۋە گازى عىراقدا لەوانەبە سن ئامانجى سەرگەكى لە پىشتەوھە بىت، يەكەمىيان لە دواى سەئودىيە ۋە رووسىيا، عىراق سىيەم ھەناردەكارى نەوتە بۇ چىن ۋە بەرىژەى زىاتر ۳۰% نەوت ھەناردەى چىن دەكات [8]، چىن دەبەوئىت زامنى ئەو زىجىرەى دابىنكىردنە لە داھاتوودا بكات، دووھىميان دەستى كارى ھەرزان ۋە ھەبوونى تەكئەلۇژىيى نوئى واىكرىدوھە كۆمپانىيى چىنەكەكانى بوارى نەوت دەرھەتى زىاترىان ھەبىت، سىيەمىشيان پەيوھەستە بە رەھەندى سىياسى ۋە ئامادەبوونى چىن لە عىراق ۋە ناۋچەكەدا ۋەك دووھەم گەورەترىن ھىزى ئابوورى جىھان.

خىشتەى ژمارە ۱: ۋەبەرھىنانى كۆمپانىيى سەرگەكىيەكانى نەوتى چىن لە دوو دەبەى رابىردوۋ لە عىراق

سال	كۆمپانىيىكان	پىرۇژەكان	بەھاي	روونكىردەوھە
2008	كۆمپانىيى نەوتى نىشىتمانى چىن (CNPC)	كىلگەى نەوتى ئەل ئەھداب	۳ مىليار دۇلار	دووبارە گىفتوگۇكرىدى لەبارەى گىرىبەستى نەوتى ھاوبەشى ۋەبەرھىنان PSC
2008	كۆمپانىيى بۇھاي	كىلگەى نەوتى رۇژئاۋاي قورنە-۲	۱۵۱ مىليۇن دۇلار	گىرىبەستى ھەلكۇلىنى بىرى نەوتى
2009	كۆمپانىيى (CNPC)	رۇمەبىلە	۵۰ مىليار دۇلار	بە ھاوبەشى لەگەل كۆمپانىيى بى پى بە رىژەى ۳۷.۵%
2009	كۆمپانىيى Sinopec	ئەداكس پىترۇلىيۇم	۷.۴۴ مىليار	ۋەرگرتنى مافى دابەشكرىدى نەوت لە كىلگەى تەق تەق، ھەرىمى كوردستان
2010	كۆمپانىيى (CNPC)	كىلگەى ھەلغايا	بە خاۋەندارىتى لە ۴۵%	گىرىبەستى خىزمەتگوزارى تەكنىكى

2010	كۆمپانىيە (CNOOP)	كىلگەي نەوتى مېسان	بە خاوەندارىتى له ٪٤٥	گرېبەستى خزمەتگوزارى تەكنىكى بە ھاوبەشى لەگەل كۆمپانىيە نەوتى توركى TAPO بۇ پەرەپىدانى كىلگەي مېسان
2013	كۆمپانىيە پېتو چاينا	كىلگەي نەوتى رۇژئاواي قورنە-١	بە خاوەندارىتى له ٪٣٢.٧	وەرگرتنى گرېبەستى خزمەتگوزارى تەكنىكى لە ئىكسۇن مۆبىل بە رىژەي ٪٣٢.٧
2013	كۆمپانىيە ئەندازىرى هەلكۆلېن بوھاي	كىلگەي مېسان	٩٦.٦ مىليۇن دۇلار	گرېبەستى هەلكۆلېنى بېرى نەوت
2013	كۆمپانىيە خزمەتگوزارى كىلگەي نەوتى چىنى (COSL)	كىلگەي نەوتى مېسان	٧٣.٨ مىليۇن دۇلار	گرېبەستى هەلكۆلېنى بېرى نەوت
2014	هەردوو كۆمپانىيە (CNPC) و (CNOOP)	كىلگەي نەوتى مېسان -	-	راكىشانى ھېلى بۇرى نەوتى لە كىلگەي حەلفايا بۇ تېرمىنالى فاو، ٢٧٢ كىلۆمەتر
2018	كۆمپانىيە كىو-جاد پېتروپۆليۇم	كىلگەي نەوتى خانە(دىالە) و حويزە (مېسان)	-	-
2018	كۆمپانىيە گروپى يەكگرتوو وزە	سېندباد	-	كىلگەي سېندباد لە پارىژگاي بەسرە
2018	كۆمپانىيە ژيونھا نەوتى	كىلگەي رۇژئاواي بەغدا	-	پەرەپىدانى كىلگەي نەوتى
2018	كۆمپانىيە خزمەتگوزارى كىلگەي نەوتى چىنى (COSL)	مېسان	-	گرېبەستى هەلكۆلېن و تەواوكردى بېرى نەوت لە كىلگەي نەوتى مېسان
2018	كۆمپانىيە پاوھر چاينا و نۇرىنسۇ	فاو	دروستكردى پالواگەي نەوتى	پلانى دروستكردى پالواگەبەكى نەوتى بە تواناي ٣٠٠ ھەزار بەرمىل نەوت لە رۇژئادا و پالواگەبەكى بەرھەمەكانى نەوت
2019	كۆمپانىيە (CPEEC)	كىلگەي نەوتى حەلفايا	پالواگەبەكى غازى سرووشتى	بىياتنان و كاركردىن لە پالواگەبەكى غازى سرووشتى
2019	كۆمپانىيە (HOSE)	كىلگەي مەجنون	-	پەرەپىدان و تەواوكردى ٨٠ بېرى نەوت
2020	كۆمپانىيە (CNPC)	كىلگەي مەجنون	٢٠٣.٥ مىليۇن دۇلار	گرېبەستى خزمەتگوزارى ئەندازىرى
2021	كۆمپانىيە (Petro China) و (CNPC)	كرېنەوھى پىشكى ئىكسۇن مۆبىل	-	كرېنەوھى پىشكەكانى كۆمپانىيە ئىكسۇن مۆبىل لە كىلگەي نەوتى رۇژئاواي قۇرنە 1-
2021	كۆمپانىيە نەوتى چىن (Sinopec)	گرېبەستى كىلگەي غازى مەنسورىيە	-	پەرەپىدانى كىلگەي غازى مەنسورىيە بۇ بەرھەمەكانى 300 مىليۇن پىن سىجا
2021	كۆمپانىيە چىنپىيەكان	گرېبەستى پالواگەي فاو	-	پەرەپىدانى پالواگەي فاو
2021	كۆمپانىيە CNOOC	گرېبەستى 150 بېرى نەوت	-	ھەلكەندى بېرى نوچ نەوت

تېيىنى، لەوانەبە گرېبەستى دىكە لەنئوان كۆمپانىيە چىنپىيەكان و حكومەتى عىراق لىژەدا نەبىت، ھەرۆھە كاركردى كۆمپانىيە چىنپىيەكانى
لە ھەرئىمى كوردستان تىدا نىيە.

سەرچاوەكان

Al-SHAFIY, Haider Hamood Radhi. "CNPC, CNOOC and SINOPEC in Iraq: Successful Start and Ambitious Cooperation Plan."
Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia), 2015: Pp 78 -98

Calabrese, John. *China-Iraq Relations: Poised for a "Quantum Leap"?* October 8, 2019. China-Iraq Relations: Poised for a
("Quantum Leap"? (accessed AUGUST 21, 2021).

Iraq-Business news. *List of International Oil Companies in Iraq*. n.d.

.(<https://www.iraq-businessnews.com/list-of-international-oil-companies-in-iraq/> (accessed August 24, 2021

MEED. *Chinese firm to develop Iraq gas field*. April 23, 2021.

.(<https://www.offshore-technology.com/comment/chinese-firm-iraq-gas/> (accessed August 23, 2021

Mehdi, Ahmed. *raqi Oil:industry evolution and short and medium-term prospects* . London: Oxford Institute for Energy Studies, 2018

Staff, Reuters. *Iraq approves China drilling deal for West Qurna Two oilfield: sources*. November 27, 2018.

[https://www.reuters.com/article/us-iraq-oil-drilling/iraq-approves-china-drilling-deal-for-west-qurna-two-oilfield-sources-i](https://www.reuters.com/article/us-iraq-oil-drilling/iraq-approves-china-drilling-deal-for-west-qurna-two-oilfield-sources-idUSKCN1NW1MK)
.(dUSKCN1NW1MK (accessed August 22, 2021

Zidane, Salam. *Al-Monitor*. July 22, 2021.

.(<https://www.al-monitor.com/originals/2021/07/chinese-oil-companies-fill-void-iraq> (accessed August 23, 2021

[1]

https://www.zawya.com/mena/en/business/story/PROJECTS_Chinas_CNOOC_to_drill_150_oil_wells_in_Iraq-ZAWYA202108/15113707

https://www.bakerinstitute.org/media/files/Research/e1b042f0/Iraq_s_Oil_Sector.pdf [2]

<https://www.mei.edu/publications/china-iraq-relations-poised-quantum-leap> [3]

[4]

<https://www.cnpc.com.cn/en/Enlag/201907/a2082cc9c4444eaa99c973dd0e021847/files/3d2c41de747d4c7aa6a5e8157f188f4f.pdf>

[5]

[/https://www.iraqoilreport.com/news/exxon-sets-deadline-to-exit-west-qurna-1-prompting-tough-talks-with-iraq-43675](https://www.iraqoilreport.com/news/exxon-sets-deadline-to-exit-west-qurna-1-prompting-tough-talks-with-iraq-43675)

[6]

<https://www.reuters.com/business/energy/chinas-sinopec-wins-contract-develop-mansuriya-gas-field-oil-ministry-2021-04-20>

[7]

<https://www.alsumaria.tv/news/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF/388524/%D8%A7%D8%AD%D8%A7%D9%84%D8%A9-%D9%85%D8%B5%D9%81%D9%89-%D8%B0%D9%8A-%D9%82%D8%A7%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%AB%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%8A-%D9%84%D9%80%D8%B4%D8%B1%D9%83%D8%A7%D8%AA-%D8%B5%D9%8A%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D9%83%D8%A8%D9%8A%D8%B1%D8%A9>

<https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimare=150329> [8]